

Вазирлар Маҳкамаси – ижро этувчи ҳокимият учун янги вазифалар

Усмонов Восид Мухаммадиевич

Юристарлар малакасини ошириш маркази
Хусусий–ҳуқуқий фанлар кафедраси ўқитувчиси
юримдик фанлар бўйича фалсафа доктори, PhD
usmonov.vosid@mail.ru 99.821-33-40

Аннотация. Мақолада янги таҳрирдаги қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси конституциясида Вазирлар Маҳкамаси фаолияти ҳақида сўз боради. Вазирлар Маҳкамаси фаолиятини такомиллаштириш албатта ижобий томонлари бор. Бу тизимнинг фаолиятининг эътиборли томони шундаки, одамларнинг қийнаётган муаммоларни англаш, ушбу масалаларни ҳал қилишда бутун вазирлик кесимида ўрганишни талаб этади. Мақолада бир қатор фикрлар айтиб ўтилади.

Калит сўзлар: Бош вазир, ижро этувчи ҳокимият, солиқ ва бюджет сиёсати, илм-фан, маданият, таълим, соғлиқни сақлашни.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида (янги таҳрири ЎРҚ-591-сон) Ўзбекистон Республикасининг Қонуни 2019 йил 10 декабрда қабул қилинди.

Ушбу қонуннинг 3-моддасида Вазирлар Маҳкамасининг мақоми белгилаб берилди. Яъни, Вазирлар Маҳкамаси — Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ижро этувчи ҳокимиятнинг олий органи бўлиб, иқтисодиёт, ижтимоий ва маънавий соҳаларнинг самарали фаолият кўрсатишига раҳбарлик қилишни, Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ижросини таъминлайди.

Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон Республикасида ижро этувчи ҳокимиятнинг ягона тизимига раҳбарлик қиладиган коллегиял органдир.

Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 2023-йил 30-апрел кунини ўтказилган Ўзбекистон Республикаси референдумида умумхалқ овоз бериш орқали қабул қилинди. Конституциянинг XX боби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига бағишланган бўлиб, 114-модда – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижро этувчи ҳокимиятни амалга оширади. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон Республикаси Бош вазири, унинг ўринбосарлари ва вазирлардан иборат. Қорақалпоғистон Республикаси ҳукуматининг бошлиғи Вазирлар Маҳкамаси таркибига ўз лавозими бўйича киради.

Вазирлар Маҳкамаси ўз фаолиятини ижро этувчи ҳокимият фаолиятининг Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан белгиланадиган асосий йўналишлари доирасида амалга оширади.

115-моддага кўра, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ваколатлари белгилаб берилди:

1) самарали иқтисодий, ижтимоий, солиқ ва бюджет сиёсати амалга оширилиши, илм-фан, маданият, таълим, соғлиқни сақлашни ҳамда иқтисодиётнинг ва ижтимоий соҳанинг бошқа тармоқларини ривожлантиришга доир дастурларнинг ишлаб чиқилиши ҳамда бажарилиши учун жавобгар бўлади;

2) барқарор иқтисодий ўсишни, макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш, камбағалликни қисқартириш, аҳоли учун муносиб турмуш шароитларини яратиш, озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш, қулай инвестициявий муҳитни яратиш, ҳудудларни комплекс ва барқарор ривожлантириш бўйича чоралар кўради;

3) аҳолини, шу жумладан ногиронлиги бўлган шахсларни ижтимоий ҳимоя қилиш тизимининг самарали фаолият кўрсатишини таъминлайди;

4) атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиий бойликларни ва биологик хилма-хилликни сақлаш, иқлим ўзгаришига, эпидемияларга, пандемияларга қарши курашиш ҳамда уларнинг оқибатларини юмшатиш соҳаларида ягона давлат сиёсати амалга оширилишини таъминлайди;

5) ёшларга оид давлат сиёсатининг амалга оширилишини таъминлайди, оилани қўллаб-қувватлаш, мустаҳкамлаш ва ҳимоя қилиш, анъанавий оилавий кадрларни сақлаш бўйича чоралар кўради;

6) фуқаролик жамияти институтларини қўллаб-қувватлаш чора-тадбирларини амалга оширади, ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ҳамда ижтимоий шериклик дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда уларнинг иштирок этишини таъминлайди;

7) фуқароларнинг иқтисодий, ижтимоий ҳамда бошқа ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича чора-тадбирларни амалга оширади;

8) Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари, Олий Мажлис палаталари қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ижросини таъминлайди;

9) ижро этувчи ҳокимият органлари ишини мувофиқлаштиради ва йўналтиради, уларнинг фаолияти устидан қонунда белгиланган тартибда назоратни амалга оширади;

10) ижро этувчи ҳокимият органларининг ишида очиқлик ва шаффоқликни, қонунийлик ва самарадорликни таъминлаш, уларнинг фаолиятида коррупция ҳолатларига қарши курашиш, давлат хизматларининг сифатини ошириш ва улардан фойдаланиш имкониятини кенгайтириш бўйича чоралар кўради;

11) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига мамлакат ижтимоий-иқтисодий ҳаётининг энг муҳим масалалари юзасидан ҳар йилги маърузаларни тақдим этади;

12) ушбу Конституция ва қонунларда назарда тутилган бошқа ваколатлар.

116-модда талаби бўйича, Вазирлар Маҳкамаси конституциявий нормалар доирасида ва қонунчиликка мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудидаги барча органлар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор

шахслар ва фуқаролар томонидан бажарилиши мажбурий бўлган қарорлар ва фармойишлар чиқаради.

Вазирлар Маҳкамаси ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Президенти олдида жавобгардир.

Амалдаги Вазирлар Маҳкамаси янги сайланган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси олдида ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилади, бироқ Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби шакллантирилгунигача қадар Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига мувофиқ ўз фаолиятини давом эттириб туради.

Янги конституциянинг 117-моддаси Бош вазирнинг вазифаларини аниқ кўрсатиб берилди, яъни:

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири:

- 1) Вазирлар Маҳкамаси фаолиятини ташкил этади ва унга раҳбарлик қилади, унинг самарали ишлаши учун шахсан жавобгар бўлади;
- 2) Вазирлар Маҳкамасининг мажлисларида раислик қилади, унинг қарорларини имзолайди;
- 3) халқаро муносабатларда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси номидан иш кўради;
- 4) Ўзбекистон Республикаси қонунларида назарда тутилган бошқа вазифаларни бажаради.

118-моддада Ўзбекистон Республикаси Бош вазири номзоди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг мансабдор шахслари сайлангандан ва органлари шакллангандан сўнг бир ой ичида ёки Бош вазир лавозимидан озод этилганидан кейин ёхуд Бош вазир, Вазирлар Маҳкамасининг амалдаги таркиби истеъфога чиққанидан кейин бир ой ичида Қонунчилик палатаси кўриб чиқиши ва маъқуллаши учун Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан барча сиёсий партиялар фракциялари билан маслаҳатлашувлар ўтказилганидан сўнг тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан тақдим этилган Ўзбекистон Республикаси Бош вазири номзодини тақдимнома киритилган кундан эътиборан ўн кун ичида кўриб чиқади.

Бош вазир лавозимига номзод Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасида унинг номзоди кўриб чиқиладиганда Вазирлар Маҳкамасининг яқин муддатга ва узоқ истиқболга мўлжалланган ҳаракат дастурини тақдим этади.

Бош вазир номзоди унинг учун Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутатлари умумий сонининг ярмидан кўпи томонидан овоз берилган тақдирда маъқулланган ҳисобланади.

Бош вазир лавозимига тақдим этилган номзод уч марта рад этилган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Президенти Бош вазирни тайинлайди ва Ўзбекистон

Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасини тарқатиб юборишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг аъзолари уларнинг номзодлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси томонидан маъқулланганидан кейин Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан лавозимга тайинланади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Бош вазирни, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг амалдаги таркибини ёки аъзосини истеъфога чиқаришга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси аъзосининг ўз фаолиятига оид масалалар юзасидан ҳисоботини эшитишга ҳақли. Вазирлар Маҳкамаси аъзосининг ҳисоботини эшитиш яқунларига кўра Қонунчилик палатаси уни истеъфога чиқариш тўғрисидаги таклифни Ўзбекистон Республикаси Президентига кўриб чиқиш учун киритишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси аъзолари парламент сўровларига ва Қонунчилик палатаси депутатининг, Сенат аъзосининг сўровларига қонунда белгиланган тартибда жавоб бериши шарт.

Вазирлар Маҳкамасининг фаолиятини ташкил этиш тартиби ва ваколат доираси қонун билан белгиланади.

Хулоса ўрнида шуни айтиш керакки, янги қабул қилинган Конституция чинакам инсонпарвар тамойилларига мос келадиган шаклда дунёга келди. Келажагимиз авлодлари ҳали бу янги конституцияни ўз ҳаётий тажрибаларида мамнуният билан эслашади. Иш фаолияти, меҳнат жараёнида муаммоли вазиятларда ўз саволларига адолатли жавоб топишади.

Фойдаланилган адабиётлар.

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. (Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 01.05.2023 й., 03/23/837/0241-сон) <https://lex.uz/docs/6445145>;
2. Мирзиёев, Шавкат Миромонович. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқ /Ш.М. Мирзиёев. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. - 56 б.;
3. Мирзиёев, Шавкат Миромонович. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик - ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қонидаси бўлиши керак. Мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган

мажлисидаги маъруза. 2017 йил 14 январь /Ш.М. Мирзиёев. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. - 104 б.;

4. Мирзиёев, Шавкат Миромонович. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маъруза. 2016 йил 7 декабрь /Ш.М.Мирзиёев. – Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017. – 48 б.;

5. Мирзиёев, Шавкат Миромонович. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамыз. Мазкур китобдан Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 1 ноябрдан 24 ноябрга қадар Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри сайловчилари вакиллари билан ўтказилган сайловолди учрашувларида сўзлаган нутқлари ўрин олган /Ш.М.Мирзиёев. – Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017. – 488 б.;

6. Мирзиёев, Шавкат Миромонович. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз /Ш. М. Мирзиёев. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. - 592 б.;

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони “Республика ижро этувчи ҳокимият органлари фаолиятини самарали йўлга қўйишга доир биринчи навбатдаги ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”, 2023 йил 25 январь <https://lex.uz/docs/6369997>;

8. Ўзбекистон Республикаси Парламент назорати тўғрисида. 12.04.2016. <https://lex.uz/docs/2929477>.

9. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида” (янги таҳрири) 2019 йил 10 декабрь, ЎРҚ-591-сон, <https://lex.uz/docs/4636594>;

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси фаолиятини такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2020 йил 24 февраль, ПҚ-4612-сон. <https://lex.uz/docs/4746074>;

11. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 14 апрелдаги 224-сон қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Бош вазири биринчи ўринбосарининг функционал вазифалари тўғрисида [НИЗОМ](#);

12. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 11 апрелдаги 212-сон қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосарининг функционал вазифалари тўғрисида [НИЗОМ](#);

13. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 4 апрелдаги 198-сон қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг маслаҳатчиси — Хорижда

вақтинчалик меҳнат фаолиятини амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва халқаро иқтисодий ҳамкорлик масалалари департаменти мудирининг функционал вазифалари тўғрисидаги [НИЗОМ](#);

14. **Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони** “Янги Ўзбекистон маъмурий ислохотларини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида. 21.12.2022 йилдаги ПФ-269-сон, <https://lex.uz/docs/6324756>;

15. **Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори** “Янги Ўзбекистон маъмурий ислохотлари доирасида республика ижро этувчи ҳокимият органлари фаолиятини самарали ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида. 21.12.2022 йилдаги ПҚ-447-сон, <https://lex.uz/docs/6324754>.

